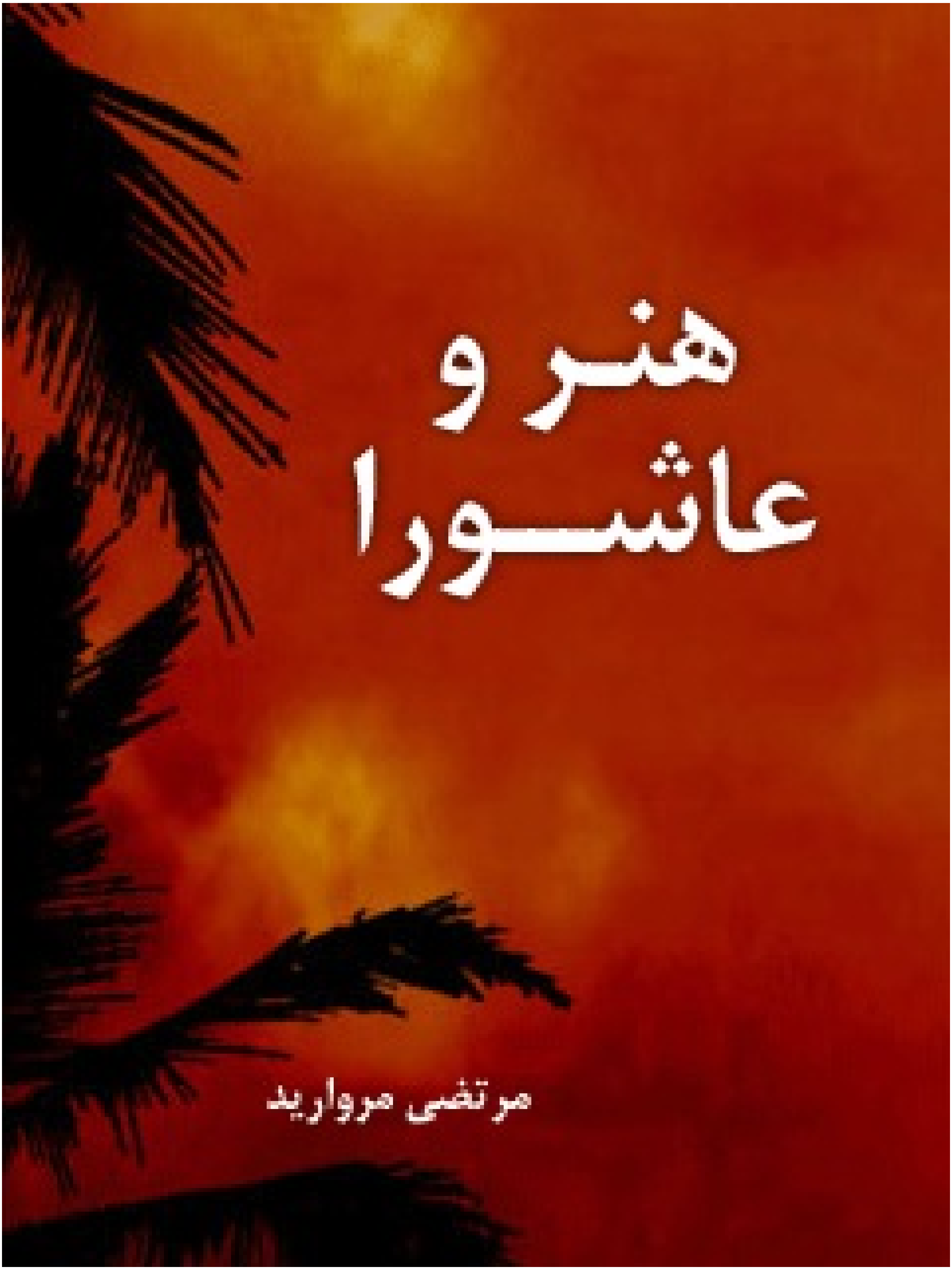

هنر و
عاشورا
مرتضی مروارید

بسم الله الرحمن الرحیم

هنر و عاشورا

نویسنده:

مرتضی مروارید

ناشر چاپی:

مجهول (بی جا ، بی نا)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

هنر و عاشورا

مشخصات کتاب

نوع: مقاله

پدیدآور: مروارید، مرتضی

عنوان و شرح مسئولیت: هنر و عاشورا [منبع الکترونیکی] / مرتضی مروارید

توصیف ظاهری: ۱ متن الکترونیکی: بایگانی HTML؛ داده های الکترونیکی (۳ بایگانی: ۲۳.۳KB

موضوع: هنر ایرانی

قیام عاشورا

حسین بن علی (ع)، امام سوم

مقدمه

پیش از آن که هنر انسانها بعد از عاشورا در تشریح آن، دست به کار شود، دست تقدیر در ترسیم عاشورا بزرگ ترین هنرمندی را به کار برده و اراده خداوند اصالتهای اخلاقی این واقعه را که برمحور وجود فرزند علی و زهرا سلام الله علیهم می گردد، در بهترین شکل هنری لباس عمل پوشانده است.در عاشورای حسینی اول کرامتهای حضرت سیدالشهداء و یارانش با لباس برازنده واقعیت یافته، سپس آن پیکره زیبا به دست گزارشگران افتاده، تا در توصیفش هنرمندی کنند.صحنه عاشورا را خدای بزرگ برای یکی از عزیزان خلقت خواسته است و بی نهایت فراتر از آن است که ابعاد آن - حتی یک بعد - در تجزیه و تحلیلهای ما بگنجد، اما حق داریم که از بهره مندان این چراغ ابدیت شویم و در توصیف آنچه احساس کردیم تلاش کنیم.روز عاشورا روز اندوه و مصیبت است، مصیبتی که هرگز فراموش نمی شود؛ اما مصیبتی که در آن کرامت و عزت بود. حضرت زینب که بزرگترین بار مصایب را بردوش می کشید و در جواب ابن زیاد که گفت: کیف رأیت صنع الله بأخیک؟» فرمود: «ما رأیت الا جمیلا» [۱] .خدای متعال اراده فرموده که مشعل عاشورا همیشه روشن باشد. سنتهای طبیعی که همان سنتهای الهی است اراده خداوند را لباس عمل می پوشاند.تأثیر عاشورا در بقای دین از جنبه نظامی نبود. کسانی که در عاشورا شربت شهادت نوشیدند جز حکومت بردلها مستقیما

حکومت دیگری کسب نکردند. و جریان عاشورا از دیدگاه بیرونی پدیده ای جز یک تبلیغ عملی نبود.حضرت سیدالشهدا و لشکر وفادارش عملا ارزشهای انسانی را که مبنای احکام و شرایع دین است تبلیغ کردند و تبلیغشان مؤثر افتاد و تقدیر به این تبلیغ موفقیت بخشید، و برانگیزنده انقلابها ساخت.از اینجا اهمیت هنر که عمده ترین وسیله تبلیغ است روشن می شود.واقعه عاشورا داستان تکان دهنده ای است که فضیلتها به صورت فشرده و هنرمندانه با رذیلتها مصادف می دهند. این داستان را تخیل هنرمند نساخته بلکه قلم تقدیر رقم زده است.این که نظامای هنری آیا از قوانین خاص پیروی می کند، یا صرفا تابع خوش آیندیهاست معلوم نیست، اما آنچه معلوم است این است که هنر بدون اصالت تجلی نمی کند، باید یک محتوای اصیل در لباس هنر درآید و گرنه پوچیها و ضد ارزشها هنر را محو می کنند، خواه آن محتوای اصیل یک فضیلت اخلاقی باشد، یا یک استحکام فیزیکی: در مورد دوم: مثلا در معماری، هنر باید قرین استحکام و اهداف ساختمان شود، آن هم نه به صورت یک لباس اضافی، بلکه باید نقطه های ظرافت مصداق و وجود عینی استحکام باشد، معمار کسی است که عمارت زیبا سازد، نه این که عمارت ساخته را زیبا کند.بینش معنوی در نمای ظاهری اثر می گذارد. مثلا در یک تزیین اضافی تصور اسراف بودن و امثال آن، زیبایی را محو می کند. گذشته از این که اگر اسکلت ساختمان هنری نباشد، سطحی بودن زیبایی و مرتبه اش را تنزل می دهد.در مورد اول، لباس زیبا زیبنده کسی است که خلق و خویش زیبا باشد.زیباییهای اخلاقی عناصر اولیه زیبایی، و زیباییهای هنری در

مرحله بعـد قرار گرفته اند. یا بنی آدم قد انزلنا علیکم لباسا یواری سوآتکم و ریشا و لباس التقوی ذلک خیر. [۲] .(ای فرزندان آدم لباسـی برای شـما فروفرسـتادیم که انـدام شـما را می پوشانـد و مـایه زینت شـماست و لباس پرهیزگاری بهتر است).جمال الرجال فی عقولهم [۳] (زیبایی مردان در عقل آنهاست) هر که پاکیزه نگهدار تن از پستیهاست – هر لباسی که بپوشد به نظرها زیباست [۴] .زیباییهای اصـیل کمبودهای ظاهری را جبران می کند.بالسـخاء تستر العیوب – غر الحکم (با سـخاوت عیبها پنهان شود)در عاشورا ارزشهای اصیل:ایمان، توحید، اخلاص، احسان، عدل، صبر، حلم، عفو، امانت، وفا، صداقت، شجاعت، توکل، تسلیم، مروت و سـخاوت جلوه نمودنـد.در عـاشورا مصـاف فضـیلتها بـا رذیلتهـا، گذشـته از محتوای اصـلی یک مصاف هنری اسـت.در واقعه عـاشورا نخست اصالتهـای اخلاقی و ارزشـهای ذاتی فرزنـد رسـول خـدا و نـور چشم علی و زهرا در زیبـاترین صورت تجلی نموده، واقعه عاشورا پس از ظهور هنرمنـدانه در عالم هستی سـرمایه تمام نشـدنی فرهنگ عاشورا شـده است.هر واقعه ای پیش از رسیدن به دست گزارشـگر می تواند جنبه های هنری داشـته باشد.گزارشگر هنرمند باید با چشمانی باز آنچه را که بوده ببیند.

مصور واقعه عاشورا قدرت و حکمت خداوند است

اشاره

مثلا: عصـر تاسوعا حضرت سیدالشهدا – علیه السلام – یک شب مهلت خواستند، و برادرشان عباس – علیه السلام – را به سوی دشـمن فرستادند و فرمودند: ارجع الیهم و استمهلهم هذه العشیه الی غد، لعلنا نصلی لربنا اللیله و ندعوه و نستغفره، فهو یعلم أنی أحب الصـلاه له و تلاـوه کتابه و کثره الـدعاء و الاسـتغفار. [۵] .تـأخیر تـا فردا تصویر شـهادت را تغییر داد، هر چنـد محتوا فرق نکرد.

تقدیر الهی و اختیار انسان

انسـان اراده می کنـد و سـعادت و شـقاوت خویش را بـا اراده خود می سازد، دیر یا زود به دیار ساخته و پرداخته اعمال ارادی خویش وارد شده تا ابد ساکن و مقیم می شود، حکمت الهی انسان را چنین ساخته و برایش چنین خواسـته است.انسان در عین اختیار داری عنصـری مقـدرات جهان و نظام آفرینش است.اعمال ارادی انسان صـحنه هایی را می آفریند که مالک و مدبر آن خدای جهان است، و این تضادی با مختار بودن انسان ندارد. انسان در آن مورد اختیار داشـته و مسـتحق ثواب و عقاب آن می شود، احساسـی درونی و وجـدان به صـدق این گفتـار گواهی می دهـد، امـا مجموعه اعمال انسان و شـرایط محیط به خـداوند نسبت داده می شود.شبی که فردایش حسین علیه السلام از مکه به سوی عراق خارج شدند، طی مکالمه ای به برادرشان محمد حنفیه که آن حضـرت را از این کار برحـذر می داشت فرمودنـد: رسول خدا صـلی الله علیه و آله را دیدم که فرمود: یا حسـین اخرج الی العراق فـان الله شاء أن یراک قتیلا فقال محمـد بن حنفیه: فما معنی حملک هؤلاء النساء معک و أنت تخرج علی مثل هذا الحال؟ فقال: ان الله شاء أن

یراهن سبایا. [۶] .شکل گرفتن عاشورا به مشیت الهی بود. سیدالشهداء شبی مهلت خواستند تا به دعا و عبادت بگذرانند. ابعاد گوناگون این واقعیت در جای خود محفوظ می ماند.. اما تقدیر الهی که باید روز عاشورا مقتل حسین شود، با این اراده ای که آن حضرت فرمود و از دشمن خواست که شبی مهلت داده شود و موافقت دشمن با تأخیر و مهلت محقق می شود. اگر شهادت اهل البیت در غروب تاسوعا که دشمن به خیمه گاه هجوم آورد صورت می گرفت، شاید محتوای شهادت و فداکاری و ایثار تفاوتی نمی کرد. اما دیگر صحنه های فداکاری اصحاب و جوانان بنی هاشم و درسهای ایثار حضرت ابوالفضل - علیه السلام - به آن شکل ظهور نمی نمود. این است چهره ای از عاشورا از دیدگاه ناتوان ما.چه می دانیم که عاشورا چه بود؟! اما اینقدر می دانیم که شب عاشورا هم شب عبادت و راز و نیاز با خدا بود، هم شب اعلام وفای دوستان و شکوفایی محبتها و ایثارها. روز عاشورا آفتابش هم تشنگی را شدت بخشید و آنچنان را آنچنان تر و امتحان را دشوارتر ساخت، هم صحنه عاشورا را در برابر نظاره گران روشن ساخت. مهلتی که سیدالشهدا خواستند آن شب و روز را در پی داشت.مثال دیگر این که:خیمه های حضرت ابی عبدالله به فرمان مبارک آن حضرت چنان ترتیب داده شد که هجوم دشمن از یک سمت باشد، بنابراین یاوران آن حضرت تک تک به میدان می آمدند و هر کدام صحنه ای از ایمان و فضیلت می ساختند و صفحه ای از ارزشهای تحویل گزارشگران تاریخ می دادند.مثال دیگر از رفتار بندگان خدا که در کار بندگی بودند و خداوند

رفتار آنان را اسباب جریان مقدرات قرارداد، دعاهای امام زین العابدین - علیه السلام - بود که او در نیایش خداوند بود و خداوند در کار مقتدا ساختن زین العابدین و زینت بخشیدن جهان عبادت به علی بن الحسین و تحقق بخشیدن آثار اجتماعی و سیاسی آن دعاها و راز و نیازها.سیر حرم ابی عبدالله علیه السلام تا کوفه و شام و صحنه های آن هم هر گوشه آن شعری است برازنده خامه تقدیر.و چه لطیف سروده یکی از شعرای امروز در یک رباعی که بیت اول و نام شاعرش یادم نیست:و مقصودش حضرت سیدالشهدا است آنجا که می گوید:چون شاعر چیره ای که از آغاز سخن پایان سرود خویش را می دانست.اکنون در اندیشه چنین سیری در جهان عاشورا نبودم. اکنون هم جز اشاره به یکی دو مثال فرصت بیان، بلکه توانایی درک این حقیقت بزرگ را ندارم.خداوند جهان، صورتگر انسان واقعه عاشورا است، کسی که نقشهای زیبای آفرینش ابداعات اوست و نقاشان چیره دست از الهاماتی که از آفرینشهای او گرفته اند، قدم فراتر نمی نهند.

تابلوی عاشورا

فاصله ها و فشردگیهای وقایع عاشورا جلب توجه می کند، فشردگیها از نظر آن که وقایع در یک روز اتفاق افتاد و توجه خوانندگان تاریخ را متوجه یک روز نمود.. فاصله ها از نظر این شهادتهای برجستگان بنی هاشم و اصحاب هر کدام صحنه جداگانه تشکیل داد و سطری از صفحه عاشورا ساخت. سطرها از هم فاصله داشت. حروف نزدیک هم بود. و بدین گونه واقعه عاشورا مانند صفحه=ای شد که دستور زیبا نویسی که امیرالمومنین - علیه السلام - به کاتب خود فرمود در آن رعایت شده است:فرج بین السطور و قرمط

بین الحروف، فان ذلک أجدر بصباحه الخط - نهج البلاغه - حکمت ۳۱۵ (سطرها را از هم دور حروف را به هم نزدیک کن تا منظره خط زیباتر شود).می توان گفت: در این حکمت صادر از بیت عصمت دور نمای اصول هنر دیده می شود.در لوح تقدیر دشمنان ابی عبدالله - علیه السلام - که تبهکاران عاشورا بودند هم نقشی داشتند. آنها زمینه های تابلو عاشورا شدند، بلکه در حقیقت فضیلتهای حسینی و رذیلتهای آنان در یک ظرف زمان تحقق یافت، بلکه با هم مربوط بود و این است که گویی بدبختان در ساختن خوشبختی خوشبختان نقشی دارند، این هم از بدبختی آنهاست!

ظرفیت هنری عاشورا

محتوای عظیم اخلاقی واقعه عاشورا میدان هنر را در بازگویی این واقعه گسترش داده است.این فرهنگ بزرگ و این میدانهای عظیم توصیف در عاشورا به خاطر ظرفیت بی نهایت نفس واقعه و بی نهایت بودن فضیلتهایی است که از امام حسین - علیه السلام - تجلی نموده است.در وسعت این صحنه سخنگو و نویسنده سرمایه فراوان دارد.چون جمع شد معانی گوی بیان توان زد

صداقت هنر

در چنین صحنه ای کمال هنر در این است که واقعیت را بدرستی نشان دهد، نارسایی یا ناهنجاری یا خسته کنندگی لفظ و نمایش، به زیبایی واقعیت، در مرحله تصویر آسیب نرساند.تکامل هنر شاعران و نویسندگان و نمایش پردازان و گویندگان و آواز خوانان و تعالی در تشریح عاشورا، به این است که فاصله نمایشها را با صورت واقعیت عاشورا کم کند، و نمایشها به این که عاشورا را با عظمت واقعی اش متجلی سازند نزدیک تر شوند، نه این که بر عظمت آن بیفزایند.مقصود این نیست که، هنر در عاشورا کار مثبت نمی کند، مقصود این است که نتیجه هنرها افزودن عظمت عاشورا نیست، بلکه عظمت واقعی آن را بیان کرده است.می توان گفت: به طور کلی مثبت بودن هنر در ارزشهای معنوی به این است که جنبه های منفی ابزار نمایش تقلیل یابد و موانع معنویتها کم شود.نقش هنر این است که تکرارها ملالت نیاورد. اگر فرض می شد که واقعیت عاشورا همه ساله بعینه تکرار می شد ملال آور نبود و هر نوبت جلوه نوینی داشت. اما عاشورای اصلی تنها یکی بود، و سایرین پیروان و دنبال کنندگان این مسیرند و اصل واقعه باید در سخن و تصویر و نمایش تکرار شود.نو آوریها خستگی تکرار

الفاظ را از میان می برد. هنر، مزاحمتهای تکرار را برطرف ساخته، واقعیت عاشورا را بی مانع جلوه می دهد. واقعیت عاشورا خسته کننده نیست. آهنگها و روشهای بیان اگر تکرار شوند خسته می کنند.این اشاره ای بود به نقش هنر در عاشورا و این که هنر در مسیر ساختن آیینه عاشورا تلاش می کند. آینه ی خوب خوب و بد را بد می نمایاند، خوب را خوب و بد را بد. واقعیت را گزارش می دهد.آیینه گر عیب تو بنمود راست خود شکن آیینه شکستن خطاست.هنر در فرهنگ عاشورا هر چه افزون شود، نماینده تر می شود و به سوی کمال آیینه بودن می رود، اما هرگز به کمال مطلق نمی رسد.

اعتدال هنر

۱- آیا هر لباسی زیبا باشد می توان پوشید؟ یا ممکن است یک زیبایی ظاهری ضد یک زیبایی معنوی باشد. هنرهایی که در تصویر عاشورا به کار گرفته می شود، باید از صافی دین بگذرد و تأیید فقهای عظام را در جواز استفاده همراه داشته باشد.۲- آنان که بر انچه در تواریخ معتبر عاشورا آمده می افزایند، گذشته از این که مرتکب کذب بر امام و یارانش می شوند، گویا مدعی هستند که بیش از خدای حسین طرفدار حسین اند و فکر می کنند اگر جریان چنین بود بهتر بود!

سخنی درباره تکرار

چون تکرار را عامل منفی خواندیم، یادآوری کنیم که تکرار بیشتر عامل مثبت و آورنده زیبایی است و می توان گفت: تکرار هر زیبایی مطلوب است به شرط این که تکرار خود تکرار نشود! آن هم تکرار خالص نه تکرار توأم با تازگی که آن از ارکان زیبایی است نه اضداد آن.در تکرار آشنا مطرح می شود، در تازگی بیگانه، ترکیب آشنا و بیگانه مطلوب تر است، ردیف و قافیه شعر ترکیب آشنا و بیگانه است، ردیف آشنا، قافیه کلمه ای است که قسمت اول آن بیگانه و قسمت آخر آشناست: منظور آشنایی و بیگانگی نسبی است.حال کمی به تکرارها و تازگیهای عاشورا بپردازیم.چهره اصلی عاشورا گفتیم کهنه نمی شود. فعل معصوم همچون آیه قرآن است که «لا یخلق علی الرد» بحار ۲۵: ۹۲ (قرآن از تکرار کهنه نمی شود). اما سنتهای بازگوییهای فعل معصوم توسط دیگران هم باید تکرار وضع سنتی خودش از طرف روحانیون، از طرف خطبا با همان وضع سابق... [۷] .

معنی هنر

هنر، مشترک لفظی در دو معناست:۱- فن و صنعت، که عبارت است از اجرای یک سلسله دستور العملهای دقیق، به منظور نیل به هدف خاص. در این معنا جنبه زیبایی شرط نیست.۲- معنای فوق با قید و خصوصیت زیبایی.روشن است که مقصود از هنر در این گفتار همان معنای خاص (معنای دوم) است.اما در حقیقت، فن و صنعت بودن هنر به معنای خاص تحقق پیدا نمی کند. در ضروری ترین و پر مخاطره ترین لحظات زندگی زیباییها خود را نشان می دهند. وقتی که شخصی در آخرین نفسهای زندگی وصیت می کند، در وصیتنامه خود هنر و ادب به کار می برد.

نتیجه

آنان که می خواهند از دین اسلام حمایت کنند، زنده نگهداشتن عاشورا را در صدر برنامه های خود قرار می دهند و برای

زنـده نگهداشـتن عاشورا بهترین وسـیله بازگویی صادقانه این جریان است، نه پیرایه بسـتن بر آن. نوآوریهای هنر باید در طریق نشان دادن ماهیت جریان باشد و درسهایی که از آن می توان گرفت.و السلام.

پاورقی

[۱] مقتل الحسین (ع) ص ۴۲۲ - به نقل از کتاب لهوف.

[۲] اعراف ۲۶.

[۳] بحار ج ۱ ص ۸۲.

[۴] این بیت را در ترجمه شعر عربی معروف: «اذا المرء لم یدنس من اللؤم عرضه فکل رداء یر تدیه جمیل» سرودم.

[۵] مقتل الحسین ۲۵۶ - به نقل از بحار.

[۶] بحار ۴۶۴: ۴۴.

[۷] صحیفه نور: ۲۰۴، ۱۵.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ یَسْتَوِی الَّذِینَ یَعْلَمُونَ وَالَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که مـا را در دستیـابی به این هـدف یـاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادنـد تقـدیر و تشـکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصـفهان -خیابان عبـدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شـهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹